

Názov projektu:	„VÝVOJ A ROLA ENDOGÉNNYCH ROZVOJOVÝCH POTENCIÁLOV V MALÝCH VIDIECKYCH SÍDLACH“
Spoluriešiteľské pracoviská:	Sociologický ústav SAV Fakulta architektúry STU v Bratislave
Hlavný riešiteľ:	Mgr. Ľubomír Falťan, PhD.
Riešiteľský kolektív SÚ SAV:	Mgr. Mária Strussová, PhD., Mgr. Ľubica Falťanová, PhD., Mgr. Kostlán Dávid
Riešiteľský kolektív FA STU:	Ing. arch. Sopiřová Alžbeta, PhD.
Roky riešenia:	2008-2010
Cieľ projektu:	Zhodnotiť životaschopnosť a rozvojové predpoklady malých vidieckych sídiel v transformačnom období, vo sfére sociálno-spoločenského, hospodárskeho, kultúrneho infraštruktúrneho, krajinnno-ekologického a fyzického kapitálu.

V súčasnom období, v súvislosti s procesmi spoločenských zmien, ich hospodárskymi, sociálnymi a politickými dopadmi, čoho súčasťou sú i decentralizačné procesy, sa do popredia dostávajú otázky zmien na úrovni sídelných štruktúr a ich spoločenstiev. Tieto otázky úzko súvisia s procesmi prenosu kompetencií a zodpovednosti na miestnu a regionálnu úroveň, s výraznou diferenciaciou rozvojových procesov a ich dopadom na smerovanie a kvalitu sídelnej siete na Slovensku. Charakteristickým znakom sídelnej štruktúry Slovenska je značná rozdrobenosť a vysoké zastúpenie malých vidieckych sídiel. Terčom diskusii odborného, politického ale aj laického charakteru ostatných rokov, je opodstatnenosť samostatnej existencie malých vidieckych sídiel. Do akej miery sú schopné tieto obce naplňať kompetencie, ktoré im boli po roku 1998 zverené? Argumenty pre a proti ich existencii majú svoj rozmer politický, ekonomický, sociálny a kultúrny.

Predmetom výskumu boli malé vidiecke sídla s počtom do 500 obyvateľov v roku 1991. Pre analýzy sa vybrali tri modelové situácie:

- malé vidiecke obce v suburbanizačnom zázemí veľkého mesta Bratislavy: obce Borinka, Píla, Vlky, Kostolná pri Dunaji
- malé vidiecke obce v regióne silných investičných vstupov – región Žiliny: obce Rudinka, Kotřčiná Lúčka, Brezany, Ovčiansko
- malé vidiecke sídla v margizovaných regiónoch okresov Veľký Krtíš, Lučene, Poltár: obce Dačov Lom, Bulhary, Ozdín, veľká Ves.

Uvedené tri modelové situácie reprezentujú odlišné regionálne kontexty, v ktorých prebieha ich vývoj. Analýzy sa zamerali na identifikáciu vnútorných (endogénnych) a vonkajších (exogénnych) potenciálov, ktoré sú dôležitými východiskovými faktormi možných rozvojových, stagnačných alebo úpadkových trajektórií súčasného aj budúceho smerovania vidieckych sídiel.

Výskum ukázal, že najväčšia koncentrácia malých obcí s počtom menej ako 500 obyvateľov je v Banskobystrickom a Prešovskom kraji. Práve v týchto regiónoch sa koncentruje množstvo hospodárskych, ekonomických, sociálnych a infraštruktúrných problémov.

Súčasťou výstupu, ktorý realizovala Fakulta architektúry STU, bola analýza architektonicko-urbanistického stavu existujúcich štruktúr vidieckych sídiel, domového a bytového fondu, ale aj existujúcich projektových dokumentov, s ich zhodnotením a uplatnením v praxi. Analýzy potvrdili, že napriek svojej malosti a mnohým problémom, s ktorými malé obce zápasia, dokazujú svoju životaschopnosť. Miera ich rozvojového potenciálu je do značnej miery závislá od ich regionálneho zázemia a jeho kvalít, ktoré môžu kompenzovať ich infraštruktúrne-obslužné obmedzenia.

Výstupom grantového projektu VEGA č. 2 VEGA č. 2/0172/08 Vývoj a rola endogénnych rozvojových potenciálov v malých vidieckych obciach, ktorý sa riešil v Sociologickom ústave SAV a v Ústave urbanizmu a územného plánovania Fakulty architektúry STU v Bratislave v rokoch 2008 – 2010 je monografia: „**MALÉ VIDIECKE SÍDLA NA SLOVENSKU ZAČIATKOM 21. STOROČIA**“, autori: Ľubomír Falťan, Mária Strussová, David Kostlán, Ľubica Falťanová, Alžbeta Sopiřová, vydal: Sociologický ústav SAV v roku 2011. Publikácia je členená na 6 kapitol, úvod a záver. Nosnou časťou riešiteľky z FA STU bola druhá kapitola, ktorá rozoberá architektonicko-urbanistickú situáciu v malých vidieckych sídlach, a to na príklade modelových území. Stavebné aktivity v ich priestore sú zohľadnené v lokalizačných kontextoch širšieho regionálneho zázemia. Z tohto pohľadu je intenzita a podoba ich urbánnej štruktúry, ako aj rozvojové prejavy územia diferencované. Pozornosť sa upriamila na sledovanie polohového, infraštruktúrneho a krajinného potenciálu sídiel, vrátane ich stavebného fondu a ich dopady na súčasné aj

perspektívne predpoklady územného rozvoja. Ostatné kapitoly podrobne rozoberajú sociologické a hospodársko-ekonomické problémy malých vidieckych sídiel na Slovensku v transformačnom období. Záver predstavuje určitý súhrn zistení, ku ktorým dospel riešiteľský kolektív a ktorý reflektuje základné (situačné a problémové) charakteristiky malých vidieckych sídiel na Slovensku a ich možný ďalší vývoj so sociálno-priestorovými dopadmi v rovine lokálnej, mikroregionálnej a regionálnej.

Malé vidiecke sídla na Slovensku začiatkom 21. storočia

Autori
Ľubomír Falťan, Mária Strussová
David Kostlán, Ľubica Falťanová
Alžbeta Sopirová

2011

